

Onderzoek en beheer in de bosbouw

[945.4 : 903]

A. D. VOÛTE

De redactie van dit blad verzocht mij het mijne te zeggen over de rol van onderzoek en beheer in de bosbouw zoals die controversieel is behandeld in een tweetal artikelen.

In het januari-nummer verscheen op pag. 1-2 een redactioneel artikel, getiteld „Economisch onderzoek”, dat ongetwijfeld velen zal hebben aangesproken. Het wees op de veelheid van instanties die zich bezighouden met het verzamelen van gegevens op bosbouweconomisch, bedrijfstechnisch en organisatorisch gebied, het verwerken hiervan en het bosconomisch onderzoek als zodanig. De redactie vroeg zich hierbij af of „in voldoende mate zorg wordt gedragen deze activiteiten te bundelen”. In feite was het artikel een oproep tot bezinning op een zo efficiënt mogelijk gebruik van de beschikbare mankracht op bovengenoemd gebied teneinde maximale resultaten te verkrijgen. In een periode, waarin de bosbouw het zo moeilijk heeft als tegenwoordig het geval is, heeft een bezinning extra betekenis. De redactie stelt hierbij, dat bij de bovenbedoelde activiteiten de onderzoekinstellingen voorop moeten gaan, te weten het Bosbouwproefstation, het Houtinstituut TNO, het Instituut voor Bosbouwkundig Onderzoek en het Landbouw-Economisch Instituut. Reden hiervan is dat een advies tot vernieuwing en ombuiging van het bosbeleid gebaseerd moet zijn op wetenschappelijk verantwoord gegeven. Een zozeer uitgesproken mening als door de redactie gegeven lokt reacties uit en deze kwamen reeds in het februari-nummer, pag. 56 en volgt van de hand van H. A. van der Meiden. Zijns inziens is het een misvatting te menen dat een beleid en veranderingen daarin gebaseerd moeten zijn op wetenschappelijk verantwoorde gegevens. Deze gegevens kunnen belangrijke bouwstenen betekenen. Van der Meiden ziet echter nog andere, die weliswaar eveneens voortkomen uit onderzoek, maar dit woord dan in de betekenis van „investigations” in plaats van „research”.

Persoonlijk kan ik mij goed verenigen met van der Meiden wanneer hij zegt dat research-resultaten niet de enige bouwstenen vormen voor het beleid. Niet met hem eens ben ik het wanneer hij zegt dat zij bouwstenen „kunnen” betekenen. Zij vormen belangrijke bouwstenen, echter naast andere die vaak helemaal niets met onderzoek te maken hebben. Ik denk hierbij aan beslissingen van hogerhand, die in het beleid moeten worden ingecalculeerd, en ook aan de overall aanwezige irrationele drijfveren: esthetiek, altruïsme of egoïsme ten aanzien van recreatie, eigendommelijkheid zonder meer, enz. Van der Meiden ziet het als taak van de bosbeheerder om bedrijfsresultaten te verzamelen en te analyseren. Weliswaar moet dit als „onderzoek” worden betiteld, maar het is daarom nog geen proefstationsonderzoek, hoewel de

proefstations natuurlijk kunnen assisteren bij de analyse wanneer deze voor de individuele beheerder te ingewikkeld wordt. Uit deze analyse kan bovendien een formele opdracht voor onderzoek resulteren. De resultaten van dit onderzoek komen dan later weer ter beschikking van de beheerders, niet van één of enkelen, maar van allen. De onderzoekinstelling in kwestie zal tegelijkertijd de financiële consequenties van de toepassing van de resultaten moeten aangeven.

Heeft de redactie de taak van het onderzoek overschat, de vraag mag worden gesteld of van der Meiden deze taak niet onderschat. Om dit te weten is het nodig nader in te gaan op de verschillende typen van onderzoek in hun verhouding tot het beleid.

Wanneer een beheer plannen maakt voor de toekomst — een van de belangrijkste taken van het beheer — dan doet het dit onder meer op grond van geanalyseerde bedrijfsresultaten en van verwachtingen. In het analyseren van de bedrijfsresultaten zal het uitsluitend die van het eigen bedrijf betrekken en dus eenzijdig blijven. Een onderzoekinstelling zal de resultaten van vele bedrijven als één geheel kunnen analyseren en daardoor tot beter gefundeerde en dus tot betere resultaten komen. Ik zou dan ook de rol van het onderzoek bij deze analyse hoger willen waarderen dan van der Meiden dit doet, ja zelfs het werk van de onderzoekinstelling reeds in dit stadium voor onontbeerlijk houden.

Het onderzoek waarover ik hierboven sprak was direct gericht op de toepassing in een bepaald geval. Het was eigenlijk zo, dat het bedrijf de verwerking van de desbetreffende gegevens direct nodig had. Het ging hier dus om onderzoek rechtstreeks voor het bedrijf en niet ingesteld om een bepaald probleem op te lossen. Als voorbeeld voor dit type van op het bedrijf gericht onderzoek, opgelost met behulp van een instituut, kan gelden het door van der Meiden gememoreerde werk van het LEI (p. 57, hoofdje 2). Naast deze, op de afzonderlijke bedrijven gerichte onderzoeken, moet worden gedacht aan onderzoeken die betrekking hebben op bepaalde problemen, die voor de gehele bosbouw van belang zijn en waarvoor eveneens de gegevens der afzonderlijke bossen moeten worden verwerkt, veelal naast of samen met gegevens uit geheel andere sectoren. Als probleemonderzoek zou ik bijvoorbeeld willen noemen een onderzoek naar de verwachtingen van houtprijzen in de naaste toekomst in zijn afhankelijkheid van produktie, consumptie en de ontwikkeling van vervangingsmiddelen. Op grond van deze overweging zou men twee groepen van onderzoeken kunnen onderscheiden:

- 1e. onderzoeken, gericht op de onmiddellijke noden van het beheer,
- 2e. onderzoeken, gericht op problemen waarvan de oplossing de basis waarop het beheer zijn beslissingen neemt, vergroot of versterkt.

De sub 1 genoemde onderzoeken zijn nauw aan het beheer gebonden en worden in de Nederlandse landbouw in hoofdzaak door de proefstations verzorgd.

De sub 2 genoemde onderzoeken zijn slechts in zoverre aan het beheer

gebonden, dat zij gericht moeten zijn op het verbreden van de basis, maar zij leiden verder een eigen leven. Zij worden door de instituten verzorgd.

Een scherpe scheiding tussen de beide typen van onderzoek, dus proefstations- en instituutsonderzoekingen, is niet te maken. In sommige gevallen mag de vraag worden gesteld of de naam van een onderzoekinstelling wel goed is gekozen. Zo bijvoorbeeld komt het me voor dat het Bosbouwproefstation meer op een instituut dan op een proefstation lijkt, ondanks het vele proefstationswerk dat er wordt gedaan. Blijkens hetgeen van der Meiden mededeelt over de werkzaamheden van het LEI is het proefstationswerk niet vreemd aan dit instituut.

Op grond van het bovenstaande zou ik willen stellen, dat het onderzoek een onmisbare steun is voor het beleid, niet alleen door vergroting en versterking van de basis waarop het beleid stoelt, maar ook doordat het detailproblemen onderzoekt die voor bepaalde beleidshandelingen ontsluitend moeten zijn en doordat het de bedrijfsresultaten analyseert en de analyses in samenhang met die van andere beheerseenheden verwerkt.

Hoewel gesteund door het onderzoek is het beleid een zelfstandige grootheid met een eigen verantwoordelijkheid, die deze verantwoordelijkheid zelfs niet ten dele op het onderzoek kan afschuiven; dit laatste moet uitsluitend instaan voor de juistheid van de resultaten van het analyseonderzoek.

Het probleemonderzoek is een even zelfstandige grootheid, die zich bij het ter hand nemen van de problemen weliswaar mede laat richten door het beleid, maar het onderzoek los hiervan uitvoert. Probleemonderzoek en beleid moeten elkaar de volle vrijheid laten. Het onderzoek moet niet proberen het beleid om te buigen; wel kan het waarschuwen voor bepaalde consequenties. Het beleid moet ook niet proberen het onderzoek om te buigen, omdat in dat geval de objectiviteit van het onderzoek in het gedrang komt. Een structuurcommissie als die van het Bosschap kan zeer nuttig zijn doordat hierin onderzoek- en beleidsinstanties samenwerken. Een dergelijke commissie kan een nuttig contact tot stand brengen tussen onderzoek en beleid, waarbij beide in hun eigen verantwoordelijkheid worden gelaten en toch de belangen van de praktijk centraal worden gesteld. Voor de Haagse en de Noordhollandse duinen hebben soortgelijke commissies — die op veel beperkter schaal werkten — waarin onderzoek en beleid bijeen waren gebracht, met groot succes gewerkt.

Gezien deze ondervinding is het een voorbeeld dat om navolging vraagt.